

Czynniki warunkujące jakość pracy nauczyciela

Podstawą zawodu nauczyciela jest bliski kontakt interpersonalny, zaangażowanie oraz emocje w kontaktach z uczniami, ich rodzicami, kolegami i koleżankami w pracy oraz w kontaktach z przełożonymi. Wymienione czynniki decydują o specyfice charakteru pracy nauczyciela i przyczyniają się do tego, że praca nauczyciela jest trudna organizacyjnie i emocjonalnie, co skutkuje często występowaniem niekorzystnych zjawisk w postaci stresu czy wypalenia zawodowego. Ma to oczywiście wpływ na charakter i jakość pracy nauczyciela, na jego zaangażowanie w wykonywane obowiązki i jego postawę.

Nauczyciel trafiający do pracy w szkole tuż po studiach najczęściej jest pełen pasji i ambicji, charakteryzuje go otwarta postawa i życzliwość, bywa że zarywa noce aby przygotować i opracować materiały do pracy ze swymi uczniami na kolejny dzień, ma pozytywne podejście do pracy i obowiązków, odczuwa entuzjazm. Szkolna rzeczywistość powoduje jednak często, że przytłoczony liczbą szkolnych zadań i obowiązków, w swojej pracy staje się chaotyczny, mało decyzyjny i niesamodzielny, bywa że jako wychowawca nie radzi sobie z zadaniami i obowiązkami co skutkuje brakiem skuteczności w rozwiązywaniu szkolnych problemów jego wychowanków. W efekcie taki nauczyciel wymaga ciągłej pomocy i wsparcia, szybko stresuje się i wypala zawodowo. Jako nauczyciel wypalony zawodowo nieprawidłowo funkcjonuje w trzech sferach: emocjonalnej (targają nim negatywne emocje o znacznym natężeniu), poznawczej (źle myśli o swoim wyborze zawodowym i własnych kompetencjach) oraz interpersonalnej (jest źle nastawiony do uczniów, rodziców oraz innych osób z którymi spotyka się w kontekście zawodowym). Problem ten wg szacunków (zależnie od przyjętych kryteriów badawczych) dotyczy od 6 do 20% nauczycieli. Skala zjawiska nie jest więc mała.

Sprawy nie ułatwia fakt występowania często licznych trudności w obszarze współpracy z rodzicami (brak zainteresowania lub jedynie powierzchowne i pobieżne zainteresowanie problemami swojego dziecka) oraz w częstych dysfunkcji występującej po stronie tzw. przeciętnego ucznia, którego charakteryzuje często rozbudowane własne ego, niski poziom wiedzy ogólnej, brak umiejętności (niechęć?) do twórczej pracy i samodzielnego myślenia, wirtualno-konsumpcyjny charakter mentalny, świadomość społeczna często ograniczona jedynie do realizacji własnych celów i potrzeb oraz liczne sprężenia emocjonalne.

Dodatkowo niebagatelny wpływ na jakość pracy nauczyciela i jego zaangażowanie mają czynniki w postaci środowiska szkoły i występujących w niej relacji pracowniczych (dotyczy: tzw. otoczenia szkoły, organizacji pracy w niej, relacji pomiędzy współpracownikami oraz nadzorowi/pomocy ze strony dyrekcji). Wskazane obszary mają niebagatelny wpływ na relacje nauczyciel – uczeń oraz relacje nauczyciel/wychowawca – opiekunowie prawni ucznia.

Spore znaczenie ma także baza materialna w postaci wyposażenia szkoły oraz klas, to czy nauczyciel dysponuje własną salą lekcyjną czy jest zmuszony do nieustannego „biegania” po szkole, liczba dyżurów oraz okienek, organizacja pracy zespołów problemowych i zadaniowych oraz prawidłowa organizacja i częstotliwość zebrań z rodzicami a także konsultacji.

Poprawie jakości pracy nauczycieli w ocenie ich samych mało sprzyjają notorycznie przeładowane programy nauczania, zmiany i „nieustające” reformy w połączeniu z odpowiedzialnością za zbyt dużą liczbę uczniów. Na jakość pracy nauczycieli wpływa także negatywny odbiór zawodu nauczyciela u części społeczeństwa oraz jego niskie zarobki (od stycznia 2021 tzw. najniższa krajowa – 2800 zł przy

2948 zł dla nauczyciela stażysty w szkole) przy stosunkowo wysokim nakładzie pracy. Tutaj „wina” leży po stronie ustawodawcy oraz Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego.

„Wina” w obszarach braku wsparcia ze strony współpracowników i przełożonych w sytuacjach problemowych (tak edukacyjnych jak i wychowawczych), złych relacji pracowniczych w szkole (różnorodne powody), niewłaściwie zorganizowanych i przeprowadzanych form kontaktów nauczycieli z rodzicami, przebiegów rozmów indywidualnych, zebrań z rodzicami czy w samym zaangażowaniu rodziców w procesy edukacyjne leży solidarnie po stronie organu prowadzącego, dyrekcji szkoły a także po stronie nauczycieli i rodziców. Jednak największy wpływ na jakość w relacjach nauczyciel – uczeń oraz nauczyciel – opiekunowie prawni ucznia ma organ prowadzący wraz z dyrekcją szkoły, poprzez narzędzia w postaci odpowiedniej organizacji pracy oraz jej nadzoru.

Wypracowanie przez organ prowadzący i dyrekcję szkoły prawidłowych metod i zasad współpracy skutkuje brakiem „szumów” w kontaktach pracowniczych nauczyciela i tym samym ma wpływ na zbudowanie przez niego pozytywnych relacji z uczniami, ich rodzicami oraz ze współpracownikami. Decyduje także o jego pozytywnym nastawieniu, indywidualnym zaangażowaniu oraz na jego skuteczności w rozwiązywaniu szkolnych problemów.

Grzegorz Kochman